تجربه سیاست‌گذاری فعال ترکیه در مواجهه با عدم تعادل‌های کلان

سعیده هوشمندگهر
هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

تجربه سیاست‌گذاری فعال در مواجهه با عدم تعادل‌های کلان اقتصادی در اقتصادهای نوظهور نشان‌دهنده آن است که در کوتاه‌مدت یا میان‌مدت می‌توان در بستری از تورم‌های بالا و نوسانات شدید ارزی، موتور تولید و صادرات را فعال نگه داشت و حتی به رشدهای اقتصادی چشمگیر دست یافت. این رویکرد بر این اصل استوار است که به‌جای تمرکز صرف بر مهار تورم به هر قیمت، اولویت بر پایداری رشد، اشتغال و تقویت ظرفیت‌های تولیدی قرار گیرد. در اینجا، محورهای کلیدی تجربه سیاست‌گذاری اقتصاد ترکیه طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۴ ارائه می‌شود:

۱. پویایی رشد در بستر نااطمینانی

- **حفظ موتور تولید:** استفاده از سیاست‌های تحریکی تقاضا و تزریق هدفمند منابع مالی به بخش‌های مولد، حتی در اوج بی‌ثباتی‌های کلان، منجر به تحقق رشدهای اقتصادی بالا شده است.
- **سیاست صنعتی فعال:** شناسایی صنایع پیشران (نظیر خودروسازی و نساجی) و ارائه بسته‌های مشوق شامل تسهیلات بانکی ترجیحی، معافیت‌های مالیاتی صادرات‌محور و توسعه شهرک‌های فناوری‌محور، سهم صنایع با فناوری متوسط و بالا را در صادرات افزایش داده است.

یکی از مهم‌ترین پیامدهای سیاست‌های اقتصادی ترکیه طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۴، ایجاد نوعی «پویایی رشد اقتصادی» در بستری از نوسانات ارزی و تورم‌های بالا بوده است. با وجود متوسط نرخ تورم بیش از ۲۳ درصد طی دوره مورد بررسی، اقتصاد این کشور توانست موتور تولید خود را فعال نگه دارد و در چند مقطع حتی در اوج بی‌ثباتی کلان، به رشدهای بالای اقتصادی (متوسط دوره ۵.۱ درصد) دست یابد؛ که نشان‌دهنده موفقیت در تلفیق هماهنگ سیاست‌های تحریک تقاضا، گسترش صادرات، تزریق هدفمند منابع مالی و ارزی، جذب سرمایه و افزایش نرخ بهره بوده است.

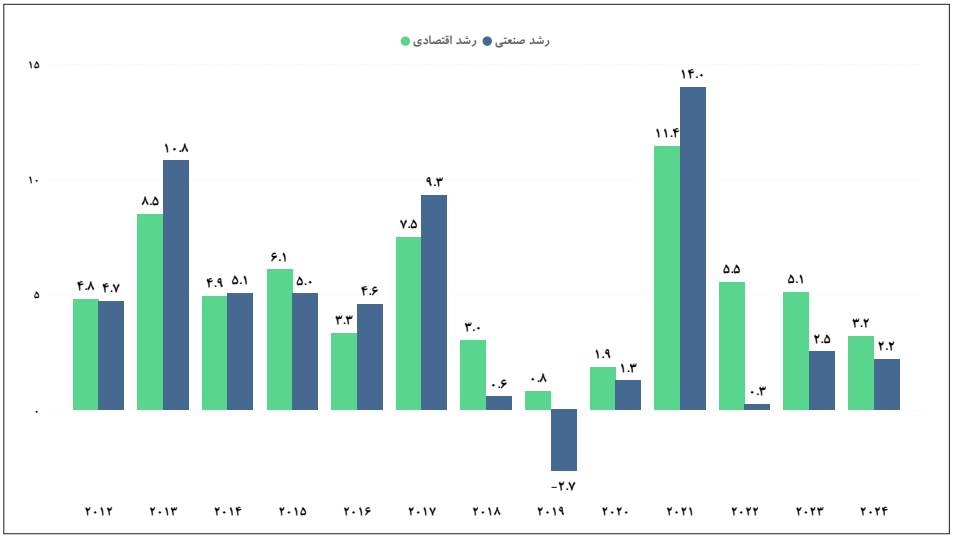

نمودار ۱. رشد اقتصادی و رشد بخش صنعت ترکیه (درصد)

۲. مدیریت انعطاف‌پذیر بازار ارز

- **رژیم ارزی شناور مدیریت‌شده:** اجتناب از تثبیت بلندمدت نرخ ارز و در عین حال مداخله در مقاطع بحرانی برای جلوگیری از فروپاشی بازار پول.
- **ابزارهای نوآورانه:** به‌کارگیری سازوکارهایی مانند «سپرده‌های ارزی محافظت‌شده» برای مهار انتظارات تورمی و کاهش رفتارهای سفته‌بازانه در بازار ارز.
- **اجتناب از لنگر اسمی:** سیاست‌گذار با پذیرش سطحی از نوسانات، از تبدیل نرخ ارز به تنها لنگر اسمی اقتصاد پرهیز کرده و تمرکز را بر متغیرهای واقعی مانند تولید و اشتغال معطوف ساخته است.

۳. دیپلماسی اقتصادی و اتصال به زنجیره‌های ارزش

- **توسعه تقاضای خارجی:** بهره‌گیری از دسترسی گسترده به بازارهای منطقه‌ای و جهانی برای حفظ صادرات به عنوان لنگر ثبات.
- **جذب سرمایه‌گذاری خارجی:** ایجاد محیطی نسبتاً پیش‌بینی‌پذیر برای سرمایه‌گذاری صنعتی که منجر به ورود مستمر سرمایه (به‌طور متوسط ۱۲ میلیارد دلار سالانه) شده است.

۴. حکمرانی بازار کار و حمایت معیشتی

- **تعدیل هوشمند دستمزدها:** افزایش مرحل‌های دستمزد اسمی برای حفظ قدرت خرید و بهره‌وری نیروی کار در شرایط تورمی.
- **سیاست‌های فعال بازار کار:** حمایت از آموزش‌های مهارتی و ارائه یارانه به کارفرمایانی که در دوران بحران اشتغال را حفظ می‌کنند، مانع از جهش نرخ بیکاری شده است.

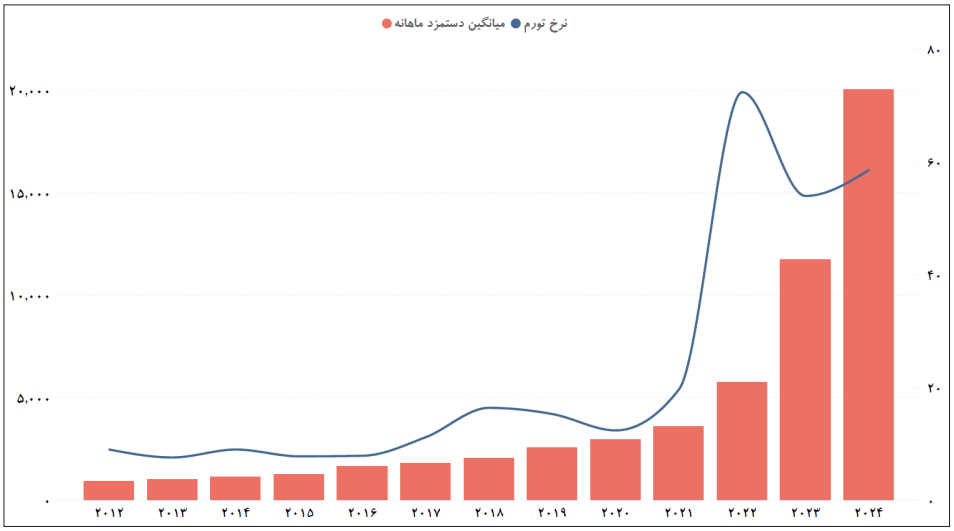

منبع: پایگاه داده بین‌المللی شاخص دستمزد- اطلاعات دستمزد ترکیه

نمودار (۲) - روند میانگین دستمزد ماهانه ترکیه

۳. هماهنگی سیاست‌های کلان

- **هم‌راستایی پولی و مالی:** ایجاد پیوند میان سیاست‌های پولی انقباضی (در مواقع لزوم) با حمایت‌های مالی هدفمند از SMEها و خطوط اعتباری صادراتی برای جلوگیری از وقوع رکود عمیق.
- **حکمرانی داده‌محور:** استفاده از فناوری دیجیتال و یکپارچه‌سازی داده‌های بانکی و مالیاتی برای شناسایی رفتارهای پرریسک و توزیع اثربخش منابع حمایتی.

جمع‌بندی

در مجموع، تجربه سیاست‌گذاری فعال در مواجهه با عدم تعادل‌های کلان نشان می‌دهد که با اولویت‌بخشی به پایداری تولید و رشد اقتصادی در برابر مهار صرف تورم، می‌توان از طریق ابزارهای نوآورانه‌ای نظیر مدیریت انعطاف‌پذیر بازار ارز، سیاست‌های صنعتی محرک در صنایع پیشران و تقویت دیپلماسی اقتصادی، نوسانات ارزی را به فرصتی برای توسعه صادرات تبدیل کرد؛ این رویکرد که با حمایت هوشمند از بازار کار و هماهنگی دقیق میان سیاست‌های پولی و مالی همراه است، نشان می‌دهد که حتی در شرایط نااطمینانی شدید، حفظ تاب‌آوری اقتصادی و دستیابی به رشدهای خیره‌کننده در کوتاه‌مدت و میان‌مدت از طریق حکمرانی داده‌محور و اتصال به زنجیره‌های ارزش جهانی امکان‌پذیر است.

منبع

- https://wageindicator.org/salary/minimum-wage/turkey